

1970 Venäjän Federaation ansioituneen tiedetyöntekijän nimi.

Eino Karhu on aktiivisesti mukana Karjalan kirjallisuuselämässä. Hän oli monet vuodet venäjänkielisen kaunokirjallisen aikakausjulkaisun Severin toimitusneuvoston jäsen, vuodesta 1967 hän on Karjalan Kirjalliliiton hallinnon jäsen ja joutunut usein alustajana liiton kokouksissa analysoimaan eri kirjailijain tuotteita ja kirjallisuusprosessia kokonaisuudessaan.

Kysymykseen mitkä ovat tiedemiehen lähisuunnitelmat, hän vastasi: kaksiosainen Suomen kirjallisuuden historia ja samanaikaisesti työ Karjalan kirjallisuuden tutkimuksen ja arvostelun alalla.

Tällainen on yleispiirtein tämä Inkerissä Suomen Vuissokan kylässä talonpoikaisperheessä 27. marraskuuta 1923 syntynyt tiedemies Eino Karhu. Kun hän 1941 päätti 10-vuotisen oppikoulun, sota keskeytti opinnot, sillä hänet kutsuttiin armeijaan. Vasta 1946 tuli mahdollisuus opintojen jatkamiseen Petroskoin yliopiston filologisella osastolla. Yliopistokursin päätettyään hän suoritti lisensiaatin tutkinnot ja puolusti lisensiaatin väitöskirjan 1956 ja väitteli tohtoriksi 1965.

Hän on luennoinut Suomen kirjallisuuden historiaa Leningradin ja Petroskoin yliopistoissa. Nykyään hän toimii Neuvostoliiton Tiedeakatemian Karjalan haaraosaston Kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin kirjallisuusosaston johtajana.

Tämä suppea esitys tohtori Eino Karhun aikaansaannoksista puhuu hänen suuresta työteliäisyydestään.

Aamuisin tohtori Karhun voi tavata Äänisen rannan puistikossa aamuvoimistelussa, talvisin vapaa-aikoina metsässä suksilla. Yksi hänen mieliharrastuksiaan lepohekinä on hyvien runojen lausuminen ääneen. Hän on äänittänyt varsin paljon lukemiaan monien lempirunoiljojensa parhaimpia runoja. Hänellä on varsin miellyttävä, rauhallinen lausuntatapa ja kun runot on valinnut mies, jolla on kehittynyt esteettinen maku on tällaisten runojen kuunteleminen suuri nautinto.

* * *

Punalipun toimitus tervehti tohtori Eino Karhua hänen 50-vuotispäivänään, toivoo saman tarmon säilyvän hänessä edelleenkin ja odottaa yhä uusia tutkielmia ja arvosteluja myös Punalipun palstoille.

Eino KARHU,
filol. tri

Suomen kirjallisuuden historiaa venäjän kielellä

Millä perusteilla sitä kirjoitetaan

Neuvostoliiton suurissa tutkimuskeskuksissa tutkitaan useiden maiden sanataidetta. Mm. Moskovassa on Maailman kirjallisuuden instituutti, jonka päätehtäviin kuuluu mahdollisimman laajamittainen ja perusteellinen maailman eri kan-

Texti on esitetty alustuksena itämeren-suomalaisen filologian symposiumissa Tallinnassa 17. toukokuuta 1973.

sojen kirjallisuuden tutkiminen. Suomen kirjallisuutta mainitussa keskuslaitoksessa ei toistaiseksi tutkita. Tieteellisessä mielessä kiinnostusta Suomen kaunokirjallisuutta kohtaan tunnetaan pääasiallisesti Eestissä ja Neuvosto-Karjalassa. Petroskoissa on tehty systemaattista tutkimustyötä tällä alalla jo noin parikymmentä vuotta. On julkaistu tutkielmia Suomen kirjallisuuden eri ongelmista ja parhail-

laan paikallisten tutkijain voimin laaditaan laajempaa yleiskatsausta sen historiaan.

Tarkoitukseni onkin esitellä lyhyesti tätä tekeillä olevaa kirjallishistoriallista katsausta. Tällaista yleisesittelyä naapurimaan kirjallisuudesta tarvitaan maassamme monessakin mielessä. Sitä voitaisiin käyttää yliopistollisena oppikirjana, koska eräissä Neuvostoliiton yliopistoissa on suomen kieltä ja kirjallisuutta tutkivia opiskelijaryhmiä. Tällainen yleisesittely herättäne lisäksi suurempaa tieteellistä kiinnostusta Suomen kirjallisuutta kohtaan neuvostoliittolaisten tutkijain taholta sekä myötävaikuttanee siihen, että Suomen kirjallisuus otettaisiin useammin huomioon silloin kun on kysymys yleisistä kirjallisisista ongelmista. Tutkielmasta voisi olla hyötyä myös tavallisille kaunokirjallisuuden lukijoille. Onhan melkoinen määrä Suomen kirjallijain teoksia käännetty venäjäksi ja niitä julkaistaan muillakin maamme kielillä. Tarvitaan siis myös tieteellistä opastusta naapurimaan kirjallisuuden kehitysvaiheisiin, sen historian perusteelliseen tuntemiseen.

Kyseinen teos on aikomus julkaista kahtena osana yhteensä noin 60—70 teki-jänarkkia ts. noin 1000 sivua, joista toisessa käsitellään kansanrunoutta sekä kirjoitettua kirjallisuutta sen alkuvaiheista 1800-luvun loppuun ja toisessa kuluva vuosisadan kirjallisuutta. Tutkielman parissa työskentelevien ryhmä on verrattain pieni, niin että sen kirjoittaminen tulee vaatimaan aikaa. Aiomme saada kuitenkin molemmat osat julkaisuvaiheeseen kuluva vuosikymmenen loppupuoliskolla.

Herää luonnollisesti kysymyksiä, millä perusteilla tätä laajaa tutkimalmaa kirjoitetaan; millaiseksi muodostuu sen yleinen rakenne; miten aiomme ratkaista ns. periodisointi-ongelmat (ts. kirjallisuuden historian aikajaottelun) ja millä tavoin suoriudumme Suomen sanataiteen kaksikielisydestä.

Näihin kysymyksiin ei ole helppo vastata, sillä ne tulevat pysymään työn loppuun saakka jatkuvan pohdiskelun kohteena. Voidaan kuitenkin jo nyt mainita, että esim. periodisointikysymyksessä kirjallisuushistoriamme ei tule muodolliselta kannalta suuresti eroamaan Suomessa kirjoitetuista yleisesittelyistä. Ero on pikemminkin siinä, miten me tulkitsemme määrättyjen kirjallisten aikakausien ja suuntien sisällön. Tulemme puhumaan uskonpuhdistuskauden kirjallisuudesta, varhaisfennofiileistä, valistuskauden (ts. pääasiallisesti 1700-luvun jälkipuoliskon) kir-

jailloista, Turun ja Helsingin romanti-koista, realismista, uusromantiikasta sekä modernistisista virtauksista. Teos tulee sisältämään sekä yleisiä eri vaiheita luonnehtivia johdantolukuja että yksityiskoh-taisia kirjailijaesittelyjä.

Olemme tietoisia siitä, että Suomessa 1960-luvulla ilmestyneen 8-osaisen »Suomen kirjallisuuden» yhteydessä on käyty melkoista väittelyä ja julkaistu perin kriittisiäkin arvosteluja, jotka antavat ajattelemisen aihetta. Hannes Sihvo esim. on kirjoittanut Aika-lehdessä (1970, № 9) että teoksen »huutavimpana puutteena» on »ettei se ole kirjallisuuden historia», vaan jonkinlainen kokoelma mielivaltaisesti valittuja katkelmia ja kirjailijaesittelyjä. Monet esittelyt ja katsaukset ovat Sihvon mielestä »täysin vailla historiol-vaa otetta asiaan». On hauska seurata sitä epiteetti-sarjaa, jonka Hannes Sihvo on poiminut eri arvosteluista näyteenä arvioitten ristiriitaisuudesta. Toisaalta 8-osaista Suomen kirjallisuutta on pidetty »suomalaisen kirjallisuudentutkimuksen kantateoksena» ja »vuosisadan kirjallise-na tapauksena», toisaalta sitä on päin vastoin nimetty »suomalaisen kirjalli-suudentutkimuksen syntiluetteloksi», »suomalaisen eliittikirjallisuuden histo-riaksi» jne. Hannes Sihvo puolestaan nimittää teosta »suomalaisen kirjallisuuden hautausmaaksi», »luutarhaksi», josta hänen väitteensä mukaan »on vaikea odot-taa ylösnousemusta».

Mielestäni ei kuitenkaan pitäisi mennä äärimmäisyyksiin. Tosiasia on, että Suo-men kirjallisuus -teoksilla on omat puut-teensa. Esim. meitä se ei voi tyydyttää metodologisessa mielessä. Ja muutenkin lukija jää kaipaamaan teoksesta selvem-pää tutkimuslinjaa, tuntuvampaa eheyttä, yhtenäisempää näkökulmaa. Eri kirjoitta-jien aiheenkäsittelytavat poikkeavat melko huomattavasti toisistaan. Joskus syntyy terminologisiakin erimielisyyksiä. Rafael Koskimies esim. kertoo neljännessä osas-sa suomalaisesta uusromantiikasta, kun taas Kaarlo Marjanen kuudennessa osas-sa hylkää koko termin puhuen suomalai-sesta ekspressionismista, ja Annamari Sa-rajas proosaesittelyssään yrittää tavallaan vältellä »realismi» ja »romantiikka» ter-mien käyttöä.

Mutta teos sisältää siltäkin runsaasti tietoa, usein myös sellaista, jota on vai-kea saada muualta käsin. Me tulemme luonnollisesti käyttämään tutkimuksessam-me hyväksi suomalaisten kokemusta koti-maansa kirjallisuuden esittelyssä. Mielen-kiintomme erikoiskohteena ovat myös

3-osainen Finlands svenska litteratur, Kai Laitisen suppea katsaus Suomen itsenäisyyskauden kirjallisuuteen, Raoul Palmgrenin tutkimukset työväenkirjallisuudesta ym. teokset.

Otamme huomioon myös neuvostoliitolaisten tutkijain saavutukset eritoten metodologiselta kannalta. Neuvostoliitossa on viime vuosina ilmestynyt perusteellisia yleiskatsauksia sekä Venäjän että länsimaitten kirjallisuuden historiaan, joita voidaan pitää metodologisessa mielessä tiettyinä esikuvina. Mainittakoon tässä 6-osainen Neuvostokansojen kirjallisuuden historia, 3-osainen Ranskan kirjallisuuden historia, 5-osainen Saksan kirjallisuuden historia ja parhaillaan Maailman kirjallisuuden instituutti valmistele Moskova 10-osaista Maailman kirjallisuuden historiaa.

Kirjallisuushistoriamme rakentuu marxilaisen tutkimusmetodin periaatteille, jonka eräitä perusominaisuuksia haluaisin tässä lyhyesti tähdentää.

Marxilainen tutkimusmenetelmä ei pyri olemaan mikään ihmelääke, jonka avulla voi päästä pälkähästä kiperimpien ongelmien ratkaisemisessa ja joka voi olla jonkinlaisena mekaanisena takuuna loistavista tieteellisistä tuloksista. Engels jo varoitti aikanaan tämäntapaisista harhaluuloista ja virheellisistä käsityksistä. »Ennen muuta», hän kirjoitti, »minun pitää sanoa, että materialistinen menetelmä vääntyy irvikuvakseen, mikäli sitä ei käytetä historiallisen tutkimuksen ohjenuorana, vaan ennalta laadittuna muotina, johon tosiseikat mahdutetaan». Tähän on lisättävä, että kokemattoman käsissä mikä tahansa tieteellinen menetelmä voi johtaa epäilyttäviin tuloksiin. Tutkijan pätevyys edellyttää paitsi yleisten metodologisten sääntöjen noudattamista paljon muitakin henkilökohtaisia ominaisuuksia. Pätevyys meidän on todistettava nimenomaan työllämme, jonka tuloksista emme tahdo jaella mitään enakkovekseleitä.

Marxilainen kirjallistieteellinen metodi edellyttää, että sanataide ymmärretään yhteiskunnallisena ilmiönä, yhteiskunnallisen tietoisuuden erikoismuotona. Kaunokirjallinen teos on esteettinen ilmiö, esteettinen struktuuri, mutta sen kielellis-esteettisillä ominaisuuksilla on omat yhteiskunnalliset ulottuvuutensa. Tästä johtuu, että puhtaasti esteettis-immanenttiset menetelmät eivät riitä taideoksen tulkitsemisessa, ne ovat yksipuolisia. Siis ei mitään ns. lähiluvun, close reading'in tai strukturalististen menetelmien ta-

paista sulkeutumista pelkästään kielellisten seikkojen piiriin, vaikka näillä menetelmillä onkin tietyt ansionsa yksityiskohtien tulkinnassa.

Esteettis-immanenttisten menetelmien yksipuolisuuden tunnustavat myös monet porvarilliset kirjallisuudentutkijat. Immanenttiset menetelmät voivat helposti viedä »akateemiseen harhaan», toteaa esim. Arto Kytöhonka eräässä kirjoituksessaan Parnassossa (1968, № 1), jossa hän arvostelee Arne Kinnusen uutta tutkimusta

Aleksis Kiven näytelmistä. Koska immanenttisten menetelmien kannattajat pitävät tärkeänä vain »itse teosta» irrotettuna kaikista ulkonaisista yhteyksistä, Arto Kytöhonka asettaa täydellä syyllä kysymyksen: »Mitä oikeastaan merkitsee tämä »teos itse»? Mitä tarkoittaa väite »teoksen ominaisuudet ratkaisevat tuloksen»? Missä määrin itse teos on vain teos itse?» Toisin sanoen: eivätkö taiteen yhteiskunnalliset ulottuvuudet ja yhteiskunnallinen merkitys kuulu olleenkaan taiteen sisältöön? Arto Kytöhonka on sitä mieltä, että teos itse -periaatteesta on muodostunut »uusi kulunut taikasana, dogmaattinen »hoc est corpus». Kärjistetyssä muodossa Kytöhonka asettaa vastaväitteen: »Kaikki mielevä kirjallisuuden tutkimus edellyttää myös monien ei-kielellisten seikkojen ottamista lukuun. Kaunokirjallinen teos ei ole pelkästään joukko jäsenytyneitä lausemerkkejä tai joukko näiden merkkien leksikaalisia merkityksiä, ja sitä on turha sellaisena tutkia... Kaunokirjallinen teos ei ole itsenäinen ja irrallinen fiktio fiktiona, nondiskursiivinen kielellinen ilmiö, vaan sukua monelle muulle sanalliselle ja ei-sanalliselle tapahtumalle ja niiden tavoin riippuvainen ulkonaisista tekijöistä... Kirjallisuus on aivan ensisijaisesti sosiaalista: kirjailijat pyrkivät osallistumaan, esittämään itseään, kuvaamaan kotikontujaan, hyökkäämään eettisiä ja poliittisia epäkohtia vastaan, pohtimaan tuonpuoleisia, lyhyesti sanoen vaikuttamaan lukijoihinsa sekä heidän välityksellään kaikkiin ihmisiin — ja ihmiset vaikuttavat». Tähdentäen kirjailijan ja lukijan välistä kanssakäymistä yhteiskunnassa Arto Kytöhonka sanoo vertauskuvallisesti, että »runo on kuin heittäisi kättä, kohentaisi lippaa». Puolestani voin yhtyä näihin sanoihin, näen niissä realistista suhtautumista tosiasioihin.

Kirjallisuudentutkimuksella on tietysti monia erilaisia tehtäviä. Kun esim. René Wellek ja Austin Warren tunnetussa teoksessaan Kirjallisuus ja sen teoria (alku-

kielellä 1942, suomeksi Otavan julkaisemana 1969) korostavat, että taidehistorian olisi ennen kaikkea oltava taidemuotojen historiaa, tätä vaatimusta voidaan pitää yhtenä tärkeimpänä tutkimustehtävänä. Neuvostoliittolaisia tutkijoita kiinnostaa viime aikoina eri kirjallisuuslajien historia, esim. romaanimuotojen historia, lyriikan ja kertovan runoelman historia jne.

Mutta emme voi kuitenkaan yhtyä mainittuun vaatimukseen tekijäin asettamalla ehdolla, että kirjallisuuden historian »on seurattava kirjallisen taiteen historiaa ja pysyttävä, mikäli mahdollista, kokonaan erillään kirjallisuuden sosiaalhistoriasta, kirjallijoiden elämäkerroista ja yksittäisten teosten arvostamisesta» (s. 322). Eri mielisyyden syynä on periaatteellinen vakaumuksemme, ettei kirjallisuuden historia »kirjallisen taiteen historiana» ole irrotettavissa »kirjallisuuden sosiaalhistoriasta», ts. taideteoksen muodot ja esteettiset struktuurit eivät ole täysin riippumattomia sosiaalhistoriallisista ongelmista.

Lähtökohtanamme on se marxilaisen estetiikan periaate, että yhteiskunnallisen tietoisuuden erikoismuotona taiteella on omat sisäiset lakinsa, mutta samalla se on riippuvainen ympäristöstään, yhteiskunnan kehityksestä. Taidetta on käsiteltävä taiteena (eikä yksistään filosofisten, poliittisten ym. aatteiden ilmaisukeinona), mutta taiteen erikoisluonne ei ole absoluuttista laatua. Olemme ts. marxilaisen determinismi-periaatteen kannalla.

Marxismi pitää determinismiiä kaiken todella tieteellisen ajattelun pääperiaatteena, sillä vain tuntien määrättyjen ilmiöiden syyt voidaan tieteellisesti selittää niiden synty. Determinismi-periaate oli olemassa jo ennen Marxia ja sen käsittäminen ei ole pysynyt muuttumattomana tieteen kehityksen kuluessa. Tunnetaan ns. mekaaninen determinismi, joka oli vallitsevana 18. ja 19. vuosisadan luonnontieteessä. Kuten tunnettua determinististä kausaliteettia taiteen tulkinnassa tavoitelti myös ranskalaisen naturalismin teoreetikko Hippolyt Taine, jonka estetiikan perustana oli kuuluisa kolmikko — rotu, miljöö, ajankohta.

Kuluvan vuosisadan historian ja kirjallisuuden tutkimuksessa sai paikkansa vulgaarisosiologia, joka esiintyi usein marxilaisen metodin nimellä. Vulgaarisosiologeja oli Neuvostoliitossakin, ja juuri heihin marxilaisen tutkimusmenetelmän arvostelijat ovat kiinnittäneet tavallisesti päähuomionsa. Tällaista arvostelua tapaa

myös mainitussa R. Wellekin ja A. Warrenin teoksessa, josta voidaan lainata seuraavat lauseet: »Tutkiessaan vanhempaa kirjallisuutta venäläiset oppineet yrittävät tarkasti eritellä niitä Venäjän aristokratian ryhmiä ja alaryhmiä, joihin Puškinin, Gogolin, Turgenevin ja Tolstoin voidaan osoittaa kuuluneen perityn varallisuutensa ja varhaisuhteidensa nojalla. Mutta on vaikea osoittaa, että Puškin edustaisi köyhtyneen maalaisaateliston etupyyteitä ja Gogol Ukrainan pikkutaltilisten. Tällaisen väitteen osoittaa vääräksi jo heidän teostensa yleinen elämäntapamuus ja se vastakaiku, jota heidän teoksensa ovat eri aikoina saaneet yli ryhmä- ja luokkarajojen» (s. 115).

Wellek ja Warren pitävät jopa valitettavana ennakkoluulona vakaumusta, »ettei kirjallisuudenhistoriaa voi kirjoittaa muutoin kuin käymällä kausaalista selitystapaa ja suhteuttamalla kirjallisuus muihin inhimillisiin toimintoihin» (s. 322). Heidän determinismi-periaateenvastainen kritiikkinsä ei kuitenkaan osu oikeaan. Se on pikemminkin esimerkki siitä, miten vulgaarimarxistien karkeimpiin virheisiin vedoten hylätään usein itse marxilainen metodi. Koska amerikkalaiset kritiikot mainitsevat Tolstoin, voidaan huomauttaa, että nimenomaan Lenin antoi jo kuluvan vuosisadan alussa kuuluisassa Tolstoi-artikkelisarjassaan klassisen esimerkin kaukokirjallisuuden marxilais-sosiologisesta tulkinnasta, ja hänen suorittamansa syvällisen ja johdonmukaisen analyysin suhteen on ylläesitetty kritiikki täysin tehoton.

On kuvaavaa että taiteen sosiaalisen luonteen tunnustavat tavalla tai toisella myös monet ei-marxilaiset tutkijat, varsinkin kirjallisuushistorioitsijat. Eräänä painavana syynä tähän lienee, että puhtaasti immanentitset asenteet, jolloin taide käsitetään itseensä sulkeutuneeksi erikoismaailmaksi, eivät kirjallisuushistorian kirjoittamisessa paljonkaan auta. Tämän seikan tunnusti tavallaan esim. Rafael Koskimies arvostellessaan Virittäjässä (1950, № 4) R. Wellekin ja A. Warrenin mainittua teosta sen alkukielisen uuden painoksen ilmestyessä 1949. Arvostelija ei katsonut voivansa täysin yhtyä tekijäin epäsosiologisiin kannanottoihin, varsinkaan siihen periaatteeseen, että kirjallisuuden historian on pysyttävä peräti erillään paitsi sosiaalhistoriasta myös kirjallijoiden elämäkerroista, vieläpä yksittäisten teosten arvostamisestakin. Rafael Koskimies ilmaisi kantansa seuraavin sanoin: »Kieltämättä monet historial-

liset yleisesitykset lähinnä muistuttavat muotokuva- tai esse-kokoelmaa, kun taas on sellaisiakin yleisesityksiä, jotka liikkuvat kulttuurihistorian linjoilla ja jättävät puhtaasti kirjallis-esteettiset arvot syrjään. Kumpaakaan lajia ei varmaankaan voi nimittää täydelliseksi, ihanteelliseksi tapaukseksi, kummastakin uupuu jotakin olennaista. Mielestäni voidaan kuitenkin osoittaa esimerkkejä, jotka vastaavat ankariakin metodisia vaatimuksia. Milloin kirjallisuus käsitetään osaksi yhteiskunnan, valtion, kansakunnan, kansallisuuden elävää elämää, sen on pakko etsiä kosketuksia näitä kohteita selvitteleviin tietesiin. Kirjallisuudenhistoria on aina laji historiankirjoitusta, siitä myös metodiset kosketuskohdat. Toisaalta yksilöiden psykologinen kuvaus on välttämätön aines. Ja kolmantena on arvojen asteikko, jota ilman ei mitään taiteen historiaa voida ajatella. Wellek ja Warren ovat epäilemättä oikeassa havaitessaan tasapainon horjahtelua kaikissa kolmessa suhteessa milloin missäkin tunnetussa historiategoksessa. Mutta nähdäkseni ei ole epäilystä siitä, että hallitsevat periaatteet ovat edellä lueteltuja. On sitä paitsi aina hyvä muistaa, että kirjallisuus, sikäli kuin sillä merkitystä on, merkitsee erästä relevanttia elämän ilmaumaa. Emme tiedä, mitä elämä on, mutta voimme silti tyydyttävästi kuvata sen eri muotoja, lajeja ja ihmeitä».

Lainatuissa Rafael Koskimiehen sanoissa on havaittavissa taipumusta agnostiseen empirismiin; niin taiteilija kuin tutkijakin saavat tyytyä pelkkään yksityiseikkojen »kuvaamiseen» kohoamatta laajempiin yleistyksiin, pyrkimättä irrallisten elämän ja taiteen ilmiöitten syvällisemmän merkityksen ja yleisten kehityslakien tiedostamiseen. Vaikka kirjallisuuden sosiologia ei mielestäni kuulu Rafael Koskimiehen tutkimuksien vahvimpiin puoliin, on silti mielenkiintoista panna merkille, ettei hän voi täysin hyväksyä puhtaasti immanenttisiä menetelmiä kirjallisuudenhistorian kirjoittamisessa. Hän näyttää käsittävän sen vaaran, että kirjallisuudenhistorian täydellinen irrottaminen yhteis-

kunnallisesta historiasta vie helposti umpikujan, panee vieläpä epäilemään olisiko kirjallisuudella ollenkaan historiaa. Taidemaailma ilmenee tällöin atomistisena kaaoksena, sen irrallisilla osilla ei näy olevan mitään yhtenäistä, joten perinteelliset käsitteet kirjallisista virtauksista, koulukunnista, periodeista ym. jäävät sisältöä vaille. Samalla käy aivan mahdolltomaksi puhuminen kirjallisuuden kehityksestä.

Tämän toteavat myös Wellek ja Warren tunnustaessaan, että immanenttiset menetelmät johtavat tutkijan suuriin vaikeuksiin. »Tietyissä mielessä», he kirjoittavat, »vaikuttaa jokainen taideteos pikimmältään tarkasteltuna rakenteelta, joka ei millään tavoin liity aikalaisteoksiin. Voidaan väittää, ettei yksilöllisyydestä toiseen tapahdu minkäänlaista kehitystä. Väitetään jopa, ettei ole kirjallisuudenhistoriaa, on vain historiaa ihmisistä, jotka kirjoittavat. Saman todistelutavan perusteella olisi kuitenkin luovuttava myös kielenhistorioiden laatimisesta, koska on vain ihmisiä, jotka lausuvat sanoja, tai filosofian historiasta, koska on vain ihmisiä, jotka ajattelevat. Tällainen äärimäinen »personalismi» vie pakostakin käsitykseen, että jokainen taideteos on täysin erillinen, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, ettei se kommunikoiki ja sitä ei voi ymmärtää» (s. 324).

Lienee itsestään selvää, että nämä kirjallisteoreettiset epäilykset ja umpikujat aiheutuvat suurena määrin yleisestä maailmankatsomuksellisesta pessimismistä, joka nykyään vaivaa myös useita kirjallisuudentutkijoita. Kun ei havaita huomattavampaa edistystä eikä järkeä ihmiskunnan sosiaalishistoriassa, mahtaa taiteenkin kehitys tuntua varsin epäilyttävältä. Maailmankatsomuksellinen pessimismi ei ole voitettavissa pelkillä esteettisillä tutkimusmenetelmillä, siihen tarvitaan jotain muutakin.

Me puolestamme olemme sitä mieltä että historioitsijalle jos kenelle voi kirjallisuus olla vain elimellinen osa yhteiskunnan historiaa. Marxilainen maailmankatsomus antaa tälle toteamukselle oman sisältönsä.